

УДК: 631.115.8:37.035.91
JEL Q130, Q160

Р. Я. Корінець, Я. Я. Рибак

Оцінка перспектив залучення молоді до сільськогосподарської обслуговуючої кооперації

Вивчено ставлення молоді до сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Досліджено проблеми поширення кооперативної ідеї серед сільської молоді. Проведено оцінку рівня кооперативної обізнаності цієї категорії населення. Проаналізовано вплив різних суб'єктів на дифузю кооперації. Виявлено найвпливовіші серед молоді канали поширення інформації про кооперацію. Обґрунтовано необхідність посилення просвітницької роботи серед молоді для забезпечення майбутнього сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Запропоновано напрями та механізми такої діяльності: формування інституційного середовища; налагодження партнерства між науковими, навчальними установами, органами влади і кооперативними організаціями; більш широке і цільове залучення сільськогосподарських дорадчих служб, проектів міжнародної технічної допомоги; створення спеціалізованих інформаційних каналів, зорієнтованих на молодь – онлайн школа, онлайн університет; активізація кооперативних організацій щодо роботи із молоддю тощо.

Ключові слова: сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, кооперативна освіта, молодь, студенти, інформаційне забезпечення.

У 2011 р. Міжнародний кооперативний день проходив під лозунгом «Молодь – майбутнє кооперативів», що підкреслює, на думку Генерального Секретаря ООН Пан Гі Муна, величезну значимість звернення до енергії та динамізму молоді [1]. Лідер ООН закликає представників молоді на практиці ознайомитися з перевагами участі в кооперативних підприємствах та інших формах соціального підприємництва. Він також звертається до учасників кооперативного руху із закликом активно, у дусі діалогу та взаєморозуміння, залучати до своїх лав молодь як цінних партнерів у справі зміцнення кооперативного руху та збереження тієї ролі, яку кооперативи грають у процесі соціального розвитку.

Відповідно до Закону України «Про кооперацію», членом кооперативу може бути фізична особа, яка досягла 16-річного віку і виявила бажання брати участь у його діяльності [8]. Отже, молодь має законне право стати отим самим «цінним партнером» у справі розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. А для того, щоб таке партнерство сформувалося, представники сільської молоді мають чітко усвідомлювати місію сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, а також мати необхідні, бодай початкові, знання у цій сфері.

Щоб допомогти молоді здобути такі знання, накреслити шляхи їхнього залучення до кооперативних процесів, необхідно насамперед оцінити стан обізнаності сільської молоді у сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, що і є головною метою цієї статті.

Про необхідність залучення молоді до кооперативного руху починають вести мову як в Україні [6], так і в інших пострадянських країнах [7].

Дослідження О. О. Клокар [2] показують, що найкращим претендентом на очолення ініціативної групи щодо створення сільськогосподарського

обслуговуючого кооперативу є чоловік віком 25-35 років, з професією і кваліфікацією, що відповідає специфіці цієї діяльності, зі стажем керівної роботи в аграрному секторі економіки (бажано в кооперативі) не менше трьох років. Автор дослідження робить висновок про необхідність залучення до розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації молодих і висококваліфікованих кадрів.

На нашу думку, мова має йти не тільки про залучення вже підготовлених фахівців, а й про тих, хто готується ними стати, тобто про студентів навчальних закладів аграрного профілю. Таку тезу підтверджує голова спостережної ради Снятинської кредитної спілки Ярослав Плав'юк, який закликав студентську молодь опановувати кооперативну ідеологію [5].

Хоча й існують окремі ініціативи залучення студентської молоді до розвитку досліджень проблем сільськогосподарської кооперації [5; 6], однак не можна говорити про системність такої роботи.

Залучення молоді до кооперації, формування когорти молодих лідерів кооперативів є проблемою інтернаціональною. Як зазначає представник національної кооперативної організації Малайзії Хаджах Армі Зайнуддін, серед школярів інтерес до кооперації є, але складно залучити молодих людей до роботи в кооперативних структурах, оскільки молоді люди в сільській місцевості не бачать перспективи своєї роботи в кооперативах, їх кар'єрного і фінансового зростання [4].

Аналіз робіт українських дослідників дає підстави також стверджувати, що проблеми залучення молоді до розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації майже не досліджувалися. Щоб заповнити цю прогалину бодай частково, на початку 2014 р. Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України було проведено дослідження «Проблеми інформаційного забезпечення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів».

Мета статті: висвітлення проблем інформаційного кооперативного просвітництва, визначення рівня кооперативної обізнаності серед молоді, студентів і розробка шляхів її підвищення.

У дослідженні взяли участь 500 представників різних регіонів України, які за віком розподілилися таким чином (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл учасників опитування за віком

	Учасники опитування за віком:			
	від 20 до 35	від 36 до 45	від 46 до 55	від 56 до 65
Кількість	186	103	141	70

Кожен п'ятий з опитаних – це студенти та молодь віком до 35 років (рис. 1).

Загальна маса респондентів, у тому числі молодь та студенти, вважають, що добре володіють інформацією про сільськогосподарську кооперацію. Водночас молодь критичніше ставиться до своїх знань у сфері кооперації: оцінки «відмінно», «добре» та «задовільно» за кількістю є нижчими за загальний показник, а оцінку «незадовільно» молодь ставить собі частіше, ніж інші учасники опитування.

Оцінка перспектив залучення молоді до сільськогосподарської обслуговуючої кооперації

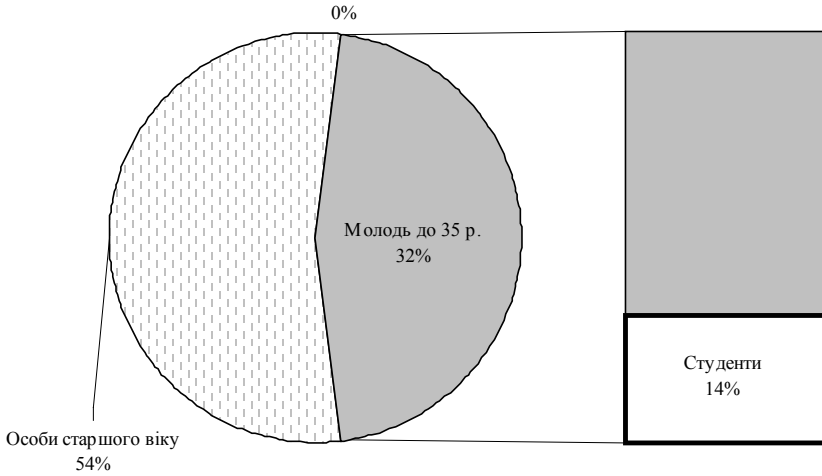

Рис. 1. Частка молоді та студентів серед опитаних (від 20 до 35 років)

Тривожним є той факт, що приблизно п'ята частина опитаних, у тому числі молоді та студентів, не можуть взагалі оцінити свій рівень знань у сфері сільськогосподарської кооперації (рис. 2). Ми робимо припущення, що молодь не знає реального стану та реальних проблем сільськогосподарської кооперації або не бачить необхідності цікавитися цією сферою діяльності.

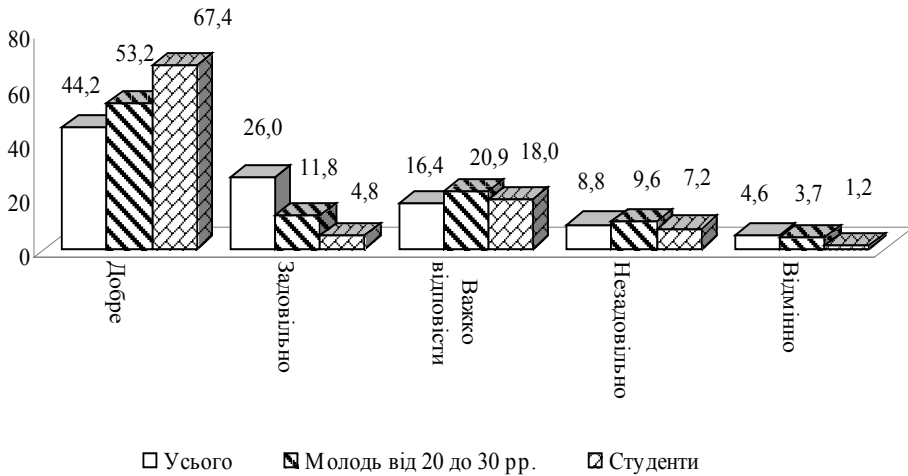

Рис. 2. Рівень кооперативної поінформованості молоді

Водночас більшість опитаних різних вікових груп висловлюються на користь розвитку сільськогосподарської кооперації (рис. 3).

Те, що 6,9% молоді та 3,6% студентів з їхньої загальної кількості не вважають кооперацію перспективним напрямом для розвитку, слід враховувати при формуванні планів і напрямів просування кооперації як ідеї, однак більш тривожним є інший факт: кожен десятий студент навчального закладу аграрного профілю не може визначитися зі ставленням до сільськогосподарської кооперації. Це може бути наслідком відсутності належного викладання кооперативних дисциплін у таких навчальних закладах чи їхньої відсутності.

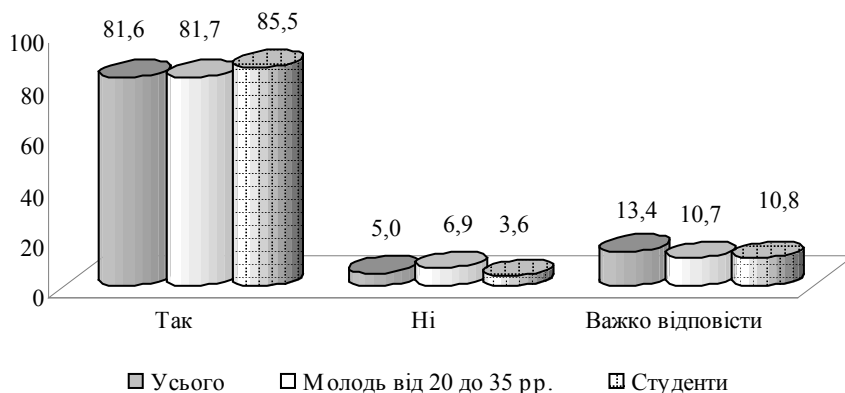

Рис. 3. Підтримка розвитку кооперативного руху в Україні

Водночас молоді люди вважають наукові заклади найактивнішими просвітниками серед сільського населення у сфері кооперації (рис. 4).

На наш погляд, це зумовлено не стільки високим рівнем роботи з кооперативного просвітництва такими закладами, як тим, що всі інші суб'єкти, за винятком громадських організацій, меншою мірою спрямовані на роботу з молоддю.

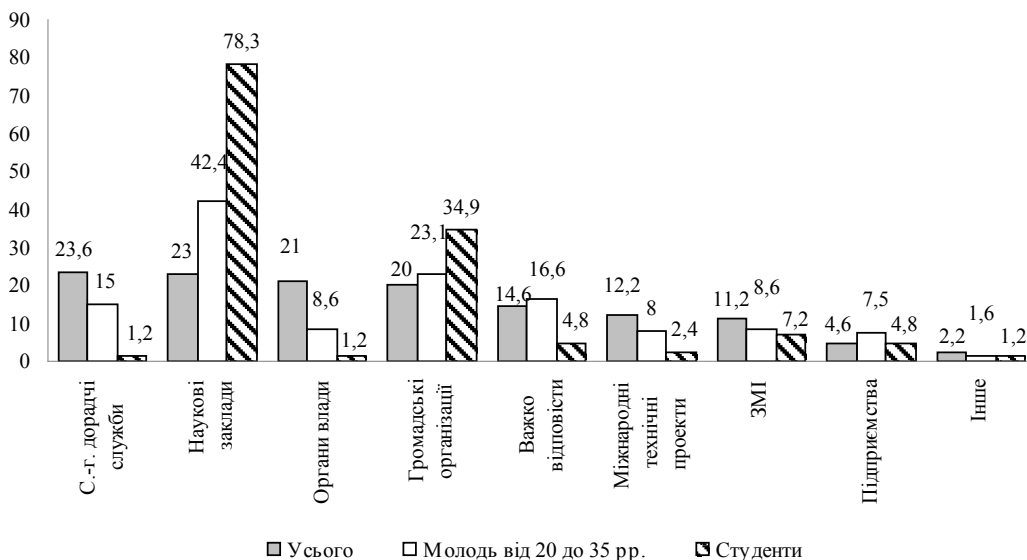

Рис. 4. Найактивніший просвітник серед сільського населення

Органи влади практично не є джерелом інформації для молоді, а тим більше для студентів, які вчаться здебільшого у містах. Хоча решта учасників опитування досить високо оцінюють інформаційну роботу органів влади у сфері кооперації.

Сільськогосподарські дорадчі служби, проекти міжнародної технічної допомоги не так високо оцінюються молодими людьми як джерело інформації порівняно з людьми старшого віку.

Недостатньо активно у кооперативному русі використовується й потенціал засобів масової інформації, хоча це і найбільш дієвий спосіб інформування жителів як села, так і міста (рис. 5).

**Оцінка перспектив залучення молоді
до сільськогосподарської обслуговуючої кооперації**

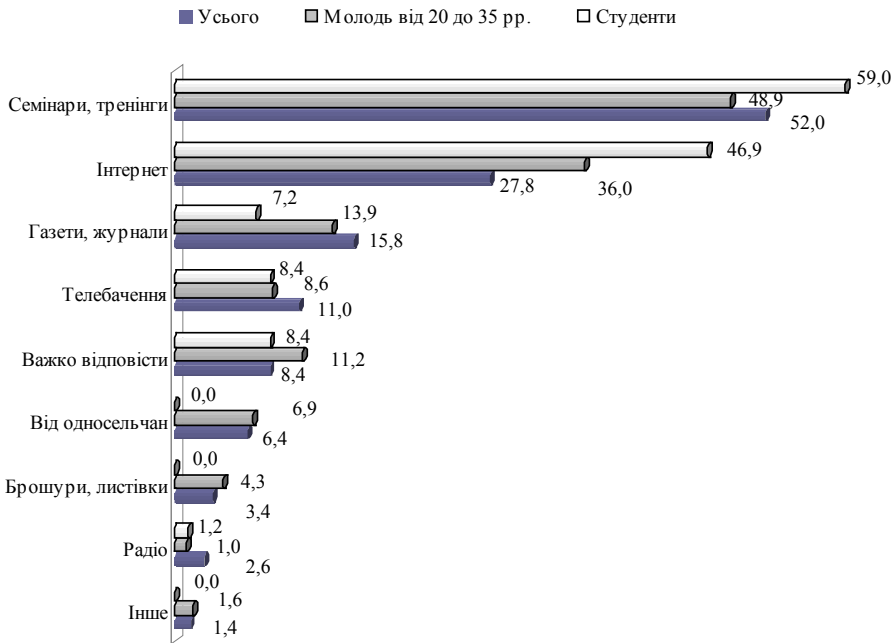

Рис. 5. Актуальні джерела інформації стосовно СОК

Як бачимо, семінари й тренінги завжди є найбільш дієвими та актуальними як серед молоді, так і серед старшого покоління. Тобто люди надають перевагу безпосереднім комунікаціям при отриманні знань.

Інтернет як універсальний засіб комунікації, як і очікувалось, більше користі приносить студентам і молоді – 46,9% та 36% відповідно. А періодичні видання не є надто популярними серед студентства та молоді.

Від односельчан саме студенти не отримують ніякої інформації. Причиною цього може бути як недостатня поінформованість односельчан, так і швидкий темп урбанізації сільської молоді.

Проблемним є інформування громад через радіо. Припускаємо, що це викликано неякісною роботою мережі та стрімким скороченням кількості радіоточок, особливо в сільських населених пунктах.

У групі «Важко відповісти» перебувають майже 10% опитаних. Це ті, хто не цікавиться інформацією про кооперацію.

Серед основних проблем, що стримують розвиток кооперативного руху, більшість респондентів вважають відсутність державної підтримки, причому найчастіше цей варіант відповіді обирали студенти (рис. 6). Майже зійшлися думки молоді та студентства й щодо поганого законодавства. На нашу думку, те, що студенти рідко обирали відповіді «відсутність фахівців», «нерозуміння», «селяни бояться», говорить про віддаленість студентської молоді від реальних проблем кооперації.

Попри те, що іншим проблемам респонденти, особливо студенти, приділили менше уваги, це зовсім не означає, що вони не є важливими. Відсутність фахівців, лідерів, боязнь колективної праці, нерозуміння сутності кооперації залишаються надзвичайно важливими бар'єрами розвитку кооперації [3]. «Небачення» молоддю перспектив для кооперативів є сигналом для посилення просвітницької діяльності серед цієї категорії населення.

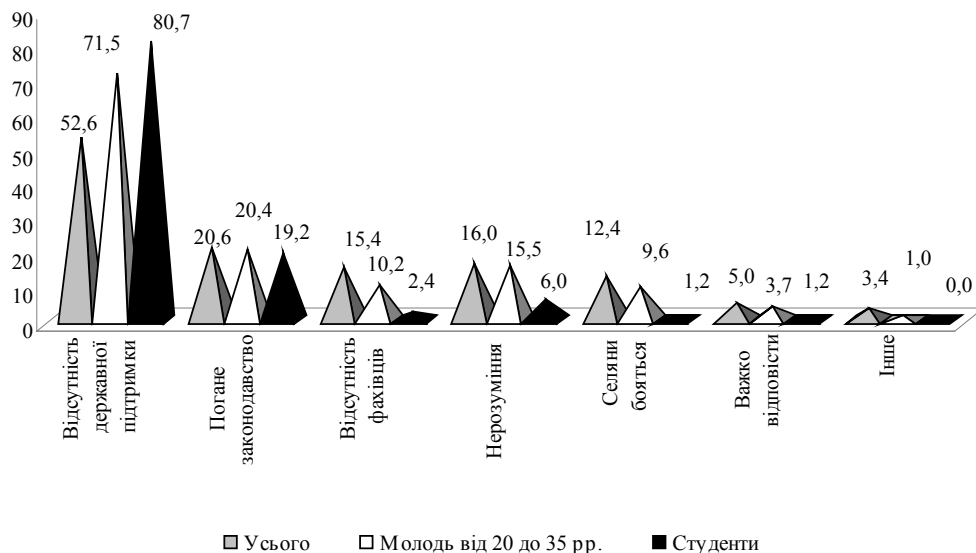

Рис. 6. Проблеми на шляху до розвитку кооперативного суспільства

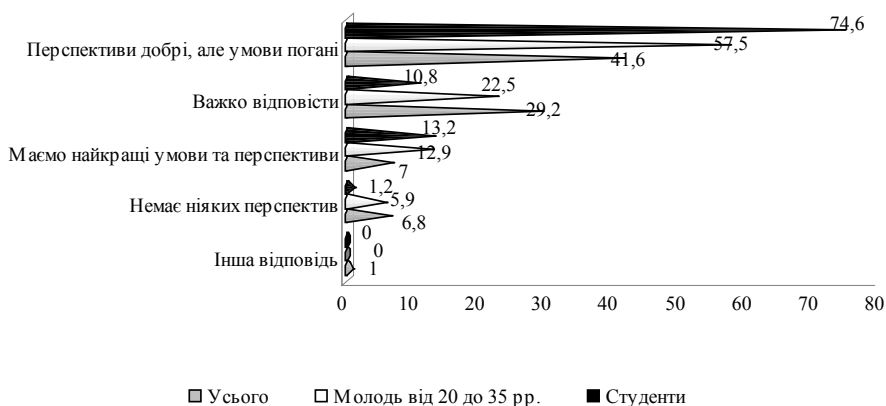

Рис. 7. Оцінка перспектив розвитку кооперативів

Загалом респонденти добре оцінюють перспективи розвитку аграрних кооперативних формувань (рис. 7). Проте вважають, що сучасні умови, у яких розвивається кооперативний рух, є несприятливими.

Частина студентів і молоді (близько 13%) вважають, що є найкращі перспективи та умови для розвитку кооперації. Це, на наш погляд, є результатом недостатньої поінформованості щодо реального стану розвитку кооперації.

Примушує замислитись і те, що велика кількість молодих людей не змогла оцінити перспективи розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, тобто не орієнтується у цій сфері.

Отже, молодь позитивно ставиться до сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, але є досить далекою від реалій у цій сфері. Тому слід сконцентрувати увагу на молоді, на поширенні кооперативної ідеї серед цієї верстви населення, на поглибленні розуміння сутності, значення та

ролі кооперації у розвитку села. А також на тому, що молодь має бачити перспективу своєї роботи у кооперативах.

Необхідно продовжувати роботу над формуванням інституційного середовища для сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, оскільки основними проблемами її розвитку, на думку учасників дослідження, у тому числі молоді, є відсутність належної державної підтримки і погане законодавство.

Вимогою часу є створення механізму співпраці між науковими установами, навчальними закладами, кооперативними формуваннями. Лідерами кооперативного просвітництва серед молоді могли б стати аграрні навчальні заклади, що мають, за родом діяльності, тісний зв'язок із сільською молоддю. Необхідно не тільки запроваджувати поглиблене теоретичне вивчення курсу кооперації у таких закладах, а й налагодити тісний зв'язок з наявними кооперативами, надати студентам можливість отримання навиків практичної діяльності у кооперативній сфері. Одним із напрямів набуття таких навиків може бути проходження студентами виробничої практики у кооперативах. Усе це допоможе сформувати відповідну базу для виховання свідомого кооперативного суспільства.

Сільськогосподарським дорадчим службам варто не тільки працювати над вирішенням сьогочасних проблем створення та підтримки діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а й подбати про їх майбутнє – активізувати роботу з молоддю у цій сфері. Підтримку такої роботи могли б забезпечити донорські організації. Тобто слід подбати про запровадження спеціальних проектів із поширення кооперативної ідеї, інформації серед молоді.

Спосіб донесення кооперативної інформації до молодих людей слід обирати виходячи з їхніх уподобань. Сьогодні Інтернет разом з семінарами, тренінгами є основним інформаційним джерелом молоді. Отже, необхідно створювати спеціально зорієнтовані на молодь інформаційні канали, щоб досягти належного результату. Наприклад, кооперативну онлайн школу, онлайн університет.

Створення міжнародного кооперативного онлайн університету підтримує й президент Міжнародного кооперативного альянсу Полін Грін, яка вважає, що «це унікальний шанс поєднати в собі два проекти – навчання і наставництво для молодих кооператорів» [9].

Такі ж рекомендації є актуальними й для органів влади.

Виглядає доцільним для проведення такої роботи створення спеціальних груп, громадських об'єднань, зорієнтованих на залучення молоді до кооперативного руху. Раніше при Міжнародному кооперативному альянсі діяли Міжнародна федерація молодих кооператорів і робоча група «Молодь і кооперація». Такі групи й об'єднання в Україні могли б стати центром обговорення проблем, пов'язаних із членством і працею молоді в кооперативах, ознайомленням молоді з кооперативними принципами, залучення молодих кооперативних спеціалістів до участі в наданні допомоги кооперативам. Ініціаторами створення таких груп, об'єднань могли б насамперед стати самі кооперативи, кооперативні об'єднання, а також сільськогосподарські дорадчі служби, фермерські та молодіжні організації.

Загалом треба забезпечити свідомий вибір молоді на користь кооперації. Тільки тоді вона стане реальним «цінним партнером» у справі розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Список використаних джерел

1. Пан Ги Мун. Послание по случаю Международного дня кооперативов. 2 июля 2011 года// [Электронный ресурс] / Пан Ги Мун ; Организация Объединенных Наций. – Режим доступа : <http://www.un.org/ru/sg/messages/2011/cooperatives2011.shtml>
2. Клокар О. О. Сільськогосподарська кооперація в Україні: ретроспективний та перспективний аналіз ефективного розвитку [Електронний ресурс] / О. О. Клокар // Сб. науч. тр. международного научного Интернет-симпозиума SWorld (17-24 февраля 2014 г.) «Перспективные научные достижения современности». – Режим доступа : <http://www.sworld.com.ua/simpoz3/48.pdf>
3. Малік М. Й. Оцінка перспектив розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / М. Й. Малік, Р. Я. Корінець // Економіка АПК. – 1995 – №7. – С. 3-8.
4. В задачах МКА: создание международного кооперативного университета и международного кооперативного банка [Электронный ресурс] / Союз организаций потребительской кооперации Республики Татарстан. – 2013. – 1 апреля. – Режим доступа : <http://tps.tatarstan.ru/rus/index.htm/news/192300.htm>
5. Кооперація в Україні: стан, проблеми, пошук шляхів розв'язання [Електронний ресурс] / Асоціація фермерів та приватних землевласників України. – 2010. – 2 липня. – Режим доступа : http://farmer.co.ua/news/?id=&action=view&f_no=161
6. Наука и кооперация: проблемы и пути развития : тезисы докладов междунар. науч.-практ. конф. профессорско-преподавательского состава и аспирантов 12-14 апреля 2011 года. – Белгород : Белгородский ун-т кооперации, экономики и права, 2011. – 283 с.
7. Молодежь и кооперация-2014 : тезисы докладов XXXVIII Межрегиональной студенческой научной конференции 4 апреля 2014 г. [Электронный ресурс] / Чебоксарский кооперативный институт Российского университета кооперации. – Режим доступа : <http://www.konferencii.ru/print/106609>
8. Закон України «Про кооперацію» від 10.07.2003 р. № 1087-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>
9. Українські кооператори взяли участь в історичній конференції Генеральної Асамблеї Міжнародного кооперативного альянсу [Електронний ресурс] // Укркоопспілка : офіційний сайт. – 2013. – 13 листопада. – Режим доступа : <http://www.coop.com.ua/ua/news/182>

References

1. Ban, Ki-moon. (2011, July 2). *Poslaniye po sluchayu Mezhdunarodnogo dnya kooperativov [Message on the International Day of Cooperatives]*. United Nations. Retrieved from <http://www.un.org/ru/sg/messages/2011/cooperatives2011.shtml> [in Russian].
2. Klokar, O. O. (2013). Sil's'kohospodars'ka kooperatsiya v Ukrayini: retrospektyvnyy ta perspektyvnyy analiz efektyvnoho rozvytku [Agricultural cooperation in Ukraine: retrospective and prospective analysis of effective development]. In *Perspektivnyye nauchnyye dostizheniya sovremennosti [Perspective scientific achievements of modernity]*. Proceedings of the International Scientific Internet-Symposium SWorld, 2014, February 17-24. Retrieved from <http://www.sworld.com.ua/simpoz3/48.pdf> [in Ukrainian].
3. Malik, M. Y., & Korinets, R. Y. (1995). Otsinka perspektiv rozvytku sil's'kohospodars'kykh obsluhovuyuchykh kooperatyviv [Estimation of development prospects of agricultural service cooperatives]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*. Kyiv: National Scientific Center “Institute of Agricultural Economics”, 7, 3-8. [in Ukrainian].
4. Union of Consumer Cooperation Organizations of the Republic Tatarstan (2013, April 1). V zadachakh MKA: sozdaniye mezhdunarodnogo kooperativnogo universiteta i mezhdunarodnogo kooperativnogo banka [In problems of the ICA: the creation of an international cooperative university and international co-operative bank]. Retrieved from <http://tps.tatarstan.ru/rus/index.htm/news/192300.htm> [in Russian].
5. Association of Farmers and Landowners of Ukraine (2010, July 2). Kooperatsiya v Ukrayini: stan, problemy, poshuk shlyakhiv rozv'yazannya [Cooperation in Ukraine: state, problems and finding ways to solving]. Retrieved from http://farmer.co.ua/news/?id=&action=view&f_no=161 [in Ukrainian].
6. Belgorod University of Cooperation, Economics and Law (2011). *Nauka i kooperatsiya: problemy i puti razvitiya [Science and cooperation: problems and ways of development]*. Proceedings of the International Conference of Teaching Staff and Graduate Students, 2011, April 12-14. Belgorod, Russia. [in Russian].
7. Cheboksary Cooperative Institute of the Russian University of Cooperation (2014, April 4). *Molodezh' i kooperatsiya-2014 [Youth and Cooperation-2014]*. Proceedings of the 38 Inter-regional Conference of Students, 2014, April 4. Cheboksary, Russia. Retrieved from <http://www.konferencii.ru/print/106609> [in Russian].
8. Supreme Council of Ukraine (2003). Pro kooperatsiyu [On Cooperation]: Law of Ukraine, adopted on 2003, July 10, 1087-IV. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1087-15> [in Ukrainian].

9. Ukrcoopspilka (2013, November 13). Ukrayins'ki kooperatory vzyaly uchast' v istorychniy konferentsiyi General'noyi Asambleyi Mizhnarodnoho kooperatyvnoho al'yansu [Ukrainian cooperators participated in the historic conference of the General Assembly of the International Cooperative Alliance]. Retrieved from <http://www.coop.com.ua/ua/news/182> [in Ukrainian].

Korinets R. Y., Rybak Y. Y. Evaluation of perspectives for attracting youth to the agricultural servicing cooperation.

This article is dedicated to the study of the attitude of young people to agricultural service cooperatives, their readiness for participation in the cooperative movement, as according to the authors point of view, this type of cooperation will be perspective just in case of the participation of young citizens in its formation and development. They confirm this idea with the words of UN Secretary-General on the necessity of involvement of young people to the cooperation as valuable partner in strengthening it. The aim of the article is to illustrate the problems of cooperative education, to determine the level of cooperative awareness among young people, students, and to develop ways to improve it. The peculiarity of this article is the studying of the use of authentic problems of information provision for agricultural service cooperatives conducted by the National Association of Agricultural Advisory Services of Ukraine. Here is made the analysis of the level of awareness of young people in the cooperative sector, determined the level of support they provide cooperative movement, formed the most active educator ranking among the rural population, made the analysis of the effect of different information channels for students and youth in general. Attention is focused on the issue of transferring of information and experience from rural residents to young people. It is also substantiated the necessity of strengthening the educational work among young people for the future of agricultural service cooperatives. Here are suggested the directions and mechanisms of these activities: institutional frameworks; partnership between research and educational institutions, government organizations and cooperatives; wider and aimed involvement of agricultural extension services, international technical assistance projects; creation of specialized information channels oriented on youth - online school, online university; activation of cooperative organizations to work with young people etc. The authors suggest that such a partnership in the development of agricultural service cooperatives can be formed if the rural youth clearly realize the mission of cooperation. The research shows that nowadays very little attention is paid to cooperative education namely in agricultural institution. Also attention should be payed to young people and students by agricultural extension services, as their activities are primarily focused on rural communities. In this case, the information provided is not transferred to the younger generation through his massive urbanization. The authors conclude that in Ukraine not enough attention is paid to the cooperative educating of young people and they make suggestions of enhancing these activities to ensure conscious choices of youth and students in favor of cooperation.

Key words: agricultural service cooperative, cooperative education, youth, students, informational maintenance.

Коринец Р. Я., Рыбак Я. Я. Оценка перспектив привлечения молодежи к сельскохозяйственной обслуживающей кооперации.

Изучены отношения молодежи к сельскохозяйственной обслуживающей кооперации. Исследованы проблемы распространения кооперативной идеи среди сельской молодежи. Проведена оценка уровня кооперативной осведомленности этой категории населения. Проанализировано влияние различных субъектов на диффузию кооперации. Выявлены наиболее влиятельные среди молодежи каналы распространения информации о кооперации. Обоснована необходимость усиления просветительской работы среди молодежи для обеспечения будущего сельскохозяйственной обслуживающей кооперации. Предложены направления и механизмы такой деятельности: формирование институциональной среды; налаживание партнерства между научными, учебными учреждениями, органами власти и кооперативными организациями; более широкое и целевое привлечение сельскохозяйственных совещательных служб, проектов международной технической помощи; создание специализированных информационных каналов, ориентированных на молодежь – онлайн школа, онлайн университет; активизации кооперативных организаций по работе с молодежью и т.д.

Ключевые слова: сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, кооперативное образование, молодежь, студенты, информационное обеспечение.

Коринець Роман Ярославович – президент Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України (e-mail: rkorinets@gmail.com).

Рыбак Ярослав Ярославович – аспірант Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» Національної аграрної академії наук України (e-mail: rybak.iae@gmail.com).

Надійшло 22.09.2014 р.